

ставка 10 грн./т. за 98% забруднення атмосфери України стаціонарними джерелами внаслідок викидів CO² (121,28 млн. т.) є не виправданою платою за користування навколишнім середовищем й альтернативою дорогому природоохоронному обладнанню.

Ставка податку на спалювання викопного палива у світі коливається від 1 дол. США/т CO² (Польща) до 139 дол. США/т CO² (Швеція), коли в Україні вона є однією з найнижчих в світі. Міжнародний досвід свідчить, що вуглецеві податки дієві за умови збереження достатньо високих податкових ставок протягом тривалого періоду та законодавчо закріплених графіків їх зростання, що підвищує доцільність інвестування низьковуглецевих технологій. Водночас, ефективним є запровадження системи пільг, цільове спрямування таких податкових надходжень на підтримку вразливих галузей промисловості з високими питомими викидами або домогосподарств у вигляді прямих субсидій та додаткових виплат.^[1]

На нашу думку, саме ретельне планування інструментів вуглецевого ціноутворення та вдале поєднання податкового механізму, системи торгівлі квотами на викиди CO² і заходів зі стимулювання відновлюваної енергетики може сприяти досягненню широкого спектру цілей національної кліматичної політики.

Література:

1. Пропозиції щодо розвитку інструментів вуглецевого ціноутворення в Україні. [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу:

https://mepr.gov.ua/files/docs/Zmina_klimaty/Пропозиції%20щодо%20розвитку%20інструментів%20вуглецевого%20ціноутворення%20в%20Україні.pdf

2. Рахункова палата України. Звіт про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади в частині контролю за повнотою і своєчасністю надходження екологічного податку з викидів у атмосферне повітря та скидів у водні об'єкти [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу:

http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756304/Zvit_10-3_2018.pdf?subportal=main.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/ns_rik/ns_u/dvsr_u2008.html.

4. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

Лепеха М.О.

старший викладач кафедри митної справи Навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи Університету державної фіскальної служби України

ЦІНОВІ ІНСТРУМЕНТИ СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ ДВООКИСУ ВУГЛЕЦЮ

Екологічні проблеми, пов'язані з використанням викопного палива, розробили різні інструменти енергетичної політики для досягнення своїх екологічних, економічних та соціальних цілей. Нині серед найефективніших ринкових підходів стимулювання зменшення викидів парникових газів, які дозволяють врахувати величину екологічної шкоди у ринковій ціні на викопне паливо є поєднання цінових інструментів політики – системи торгівлі викидами та податку на викиди двоокису вуглецю.

Розвиток добре функціонуючого міжнародного вуглецевого ринку через зв'язок систем торгівлі викидами (далі – СТВ) є довгостроковою політичною метою ЄС та міжнародного співтовариства. Система торгівлі викидами ЄС (*European Union's «Emissions Trading Scheme»*, далі – СТВ ЄС), яка є першою та найбільшою СТВ у світі, є інструментом досягнення цілей ЄС щодо скорочення викидів CO₂, що задекларовані на міжнародному рівні та відображені в законодавчих актах ЄС. Система працює за принципом обмеження викидів CO₂ та передбачає торгівлю квотами на викиди CO₂ підприємствами, які не повністю використовують отриманий обсяг квот, з іншими підприємствами. Відповідно на ринку в процесі торгівлі формується ціна на квоти, а отже і на викиди. З метою покриття викидів квотами підприємства можуть або купувати квоти на ринку, або інвестувати у зелені технології та продавати надлишкові квоти.

Отже, торгівля квотами на викиди CO₂ може бути ефективним варіантом підтримки інвестицій з низьким рівнем вуглецю та стимулювання екологічної модернізації підприємств, проте потребує вищих та стабільних цін на квоти, ніж спостерігаються нині. Так, волатильність цін СТВ ЄС, що є наслідком впливу лобізму та втручання урядів, підірвала ефективність цього складного та непрозорого непрямого методу ціноутворення. Більше того, міжнародні експерти прогнозують, що Covid та супроводжуюча її економічна криза приведуть до ризику збільшення безкоштовного розподілу викидів, як це спостерігалось на перших етапах функціонування СТВ ЄС (2008 р.).

В свою чергу, податок на двоокис вуглецю покликаний покращити екологічні та кліматичні результати при одночасному підвищенні ефективності роботи фіскальної системи задля сприяння справедливості, добробуту та конкурентоспроможності. Різниця між податком на викиди CO₂ та СТВ не є абсолютною, проте існує певна дискусія щодо відносних переваг між цими типами інструментів. Однією з основних відмінностей між ними є те, що СТВ, яка встановлює максимальний рівень викидів, дозволяє визначити екологічний результат проте не визначає ціну викидів CO₂, тоді як податок на викиди CO₂ враховує обидва фактори.

Поряд з існуючими ціновими інструментами обмеження викидів CO₂, у рамках Зеленої угоди ЄС (*European Green Deal*) та відповідно до зобов'язань ЄС щодо досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 р. також обговорюється альтернативний захід обмеження викидів CO₂ – Механізм регулювання вуглецевого кордону (*Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM*) [1]. Він спрямований на стимулювання інших країн до прискорення переходу до кліматичної нейтральності та попередження перенесення промислового виробництва за межі ЄС або заміщення імпортом із більш високим, ніж у ЄС вмістом CO₂ (*carbon leakage*) [2]. Однак, такий підхід може бути не вигідним для цільових країн та суперечить правилам СОТ.

В Україні, серед перерахованих інструментів нині функціонує лише податок на викиди CO₂, який був запроваджений в 2011 р. як складова екологічного податку на забруднення атмосферного повітря від стаціонарних джерел. Проте, ставки вітчизняного податку залишаються занадто низькими, що не дозволяє зменшити ризики від наслідків зміни клімату та забруднення атмосферного повітря. А процес адміністрування,

зумовлений складністю розрахунку податкового зобов'язання, створює значні транзакційні витрати, що робить оподаткування економічно неефективним.

На порядку денному уряду України розглядаються питання щодо запровадження й інших цінових інструментів обмеження викидів CO₂. Зокрема, Угода про асоціацію між ЄС та Україною передбачає прийняття рішення щодо запуску СТВ, яка у тестовому режимі може запрацювати з 2025р. З метою прозорого і коректного обліку викидів CO₂ в Україні вже з 1 січня 2021 р. запроваджується процедура моніторингу, звітності та верифікації (далі – МЗВ) викидів парникових газів від енергетичних та промислових установок (підприємств) [3], що є важливим елементом та передумовою для запровадження СТВ.

Також, перед Україною постали виклики, пов'язані із запровадження СВМ, який може запрацювати з 2023 р. Зокрема, його реалізація може створити нову форму торговельних обмежень для експорту товарів з України до ЄС. Це включатиме імовірне зростання ціни для кінцевого споживача-імпортера, зменшення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на ринку ЄС та, відповідно, обсягів експорту. Отже, можливість запровадження механізму СВМ безпосередньо впливатиме на Україну, а стислі часові рамки вимагають швидких дій щодо передбачення можливості виключень з під дії такого механізму товарів та послуг, що експортуються з України до ЄС. Поряд із впровадженням таких виключень необхідно передбачити введення Україною аналогічного механізму для країн, які не входять до ЄС, що дозволить запобігти імпорту продукції з високим вмістом CO₂ в Україну.

Реалізація Європейського зеленого курсу несе додаткові виклики для України, оскільки подальша декарбонізація є обов'язковою умовою для продовження інтеграції та транскордонної взаємодії. Окрім існуючої СТВ ЄС нова європейська політика планує впровадити механізм вуглецевого коригування імпорту. Отже, при розробці та впровадженні заходів державної політики щодо обмеження викидів CO₂ для України необхідно враховувати ризики, які пов'язані з взаємодією перерахованих цінових інструментів, що обумовлено їх сутністю та особливостями функціонування.

Література:

1. Експерти: уряду не вдалося синхронізувати кліматичний і енергетичний напрямки. Green Post.2020. URL: <https://greenpost.ua/news/eksperty-uryadu-ne-vdalosya-synhronizuvaty-klimatychnyj-i-energetychnyj-napryamky-i7525>.
2. Нове кліматичне законодавство ЄК: можливість запровадження механізму СВА матиме прямий вплив на Україну. Ecobusiness Group. 2020. URL: <https://ecolog-ua.com/news/nove-klimatychne-zakonodavstvo-yek-mozhlyvist-zaprovadzhennya-mehanizmu-sva-matyme-pryamyu>.
3. Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів: Закон України від 12.12.2019 р. № 377-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/377-20>.

Лещенко С.В.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів Котіна Г.М.